

FUZULİ'NİN BİLİNMEYEN FARŞÇA KASİDELERİ

III

Fuzulî'nin son zamanlarda ele geçen bir mecmuada tesadüf ettiği-
miz bilinmeyen farşça kasideleri ile tercemelerini dergimizin 30. kısım
1948 tarihli III. cildinin 1-2 sayısında da neşre başlamıştık. Bu sayı-
mızda bunların neşrine devam ediyoruz.

وله ایضاً

- (1) سپیده دم زمی لعل جوی جام بلور
 - (2) زعقد سبحة مجونشاه صفای درون
 - (3) نیازمندی مستی که از سرعجز است
 - (4) ریاض میکند خوش روزه ایست یافته زیب
 - (5) چه باشد از نکند میل میکند زاهد
 - (6) بدور ساغر می نازنین خطی دیدم
 - (7) که ای نیافته کیفیتی زهشیری
 - (8) چه راه می سپری در طریق نامحمود
 - (9) مرو مرو که ازین ره نمیرسی بثواب
 - (10) بیزم می دهی آرایشی ز ساغر وساز
 - (11) ولی ز معرفت هر دو نیستی آ که
 - (12) نه حدیست طبیعی که در مزاج می است
 - (13) دل شراب به محرومی تو میسوزد
 - (14) پر هازده بر سر آزی زبور
 - (15) نشان مردمی از تو چه گونه جوید کس
 - (16) ترا وحوش و طیورند تابع از سرعجز
 - (17) ز بند کیت زده کرم ناتوانی دم
- خواص کوثر کاس مزاجها کافور
که نیست منشأ آن ذوق دانه انکور
به از نماز فقیهی که سر نهاد بغرور
بساقیان چو غامان وشاهدان چو حور
ز روزه دوری کافر می نماید دور
بدین عبارت رنگین ودلکشا مسطور
فتاه شام وسحر گاه مست و که مخمور
چه عمر میکند رانی به سعی نامشکور
مکن مکن که نه در چنین عمل مأجور
که آن نهایت ذوق است و این کمال سرور
ز بسکه مستی ذوق ربوده است شعور
نه نغمه آنکه ز طنبور میرسد بظهور
به بی نوائیء تونوچه میکند طنبور
زهر حلیه به تن حله داده ز سمور
که هست سیر تودر کسوت وحوش و طیور
تو کرده همه را خضم جان خویش زور
بجد متت شده زنبور عاجزی نامور

ززه ناب یکی ساخته شراب طهور
 بصورتی که از آنها رسد بطبع نفور
 زینش خویش معافست چه سان کند زنبور
 زبان لوح مزار ازدهان حجره کور
 که طالبان وصال تواند اهل قبور
 منازلند صباح و مسا درین ره دور
 مکو که قطع منازل نمی شود بمور
 که نظم یافته در رشته سنین و شهر
 که شمع از اثر نار دارد آهمه نور
 روز حشر ندارد قبول حور و قصور
 سپیده دم ز کف ساقیان شراب طهور
 اکر خلاف کنند نیست در کنه معذور
 بکیر و باک مداران ربنا لغفور
 باغ روضه در آئی مطهر و مغفور
 چنین که نیست هوائی ترابغیر از شور
 عجب کر از تونه بیند قصور روضه قصور
 اکر جنوب و شمال است و کر صباود بور
 بقدر آنچه کند اجرتی بهر مزدور
 چون نیست حاصل مزدور بیشتر زاجور
 خراب سلخته کیر آنچه میکنی معمور
 قول وجه لمن ترجع الیه امور
 گرفته است باستادی از همه منشور
 هنوز معجز داود و کفت و گوی زبور
 خبر هنوز ز اشباح مجمع مذکور
 مناقب بشری در وجود او محصور

(18) زبرک ساده نموده یکی هزار الوان
 (19) کمال آن دوهنراز تومی پذیرد نقص
 (20) چگونه گرم بخونحو اریت نبندد دل
 (21) قدم بمقبره نه گوش کن که نکته سر است
 (22) مزین باهل قبور از ضرور استغنا
 (23) رهیست طول امل از وجود تابدم
 (24) تردد تو درین راه اکر بود صدسال
 (25) شبیه نوع بشر دانه های تسبیح است
 (26) دل از تحیل دوزخ دمی مکن فارغ
 (27) نشاط شاهد و میخانه هر که دید امروز
 (28) می مغان مخور امشب که تا خوری فردا
 (29) شنیده ام که چو حکم خدا کسی شنود
 (30) فریب نفس مده در هوا که راه خطا
 (31) کر قدم آنکه مؤاخذ بفعل بدنشوی
 (32) چنین که نیست خیالی ترابغیر از شر
 (33) عجب کر از تونیا بد ملال رضوان هم
 (34) همیشه کار کنان تواند بهر معاش
 (35) ولی ز نقد حیات تو میرسد دائم
 (36) چو جمع فائده جز مصرف خسارت نیست
 (37) بیاد رفته شمر چون حباب خانه باد
 (38) بهر کسی پی حسن معاش روی منه
 (39) علی عالی اعلی که در تمامی عمر
 (40) شمی که نام خورشش ورد دور بود و نبود
 (41) میان مجمع ارواح داشت ذکر نداشت
 (42) مکارم ملکی در صفات او موجود

- (43) حصول هر چه نه امکان کس ازو ممکن
 (44) به پیش مور سلیمان سزدگر بندد
 (45) اگر سیاست شرعش رسد بخرطه چین
 (46) و کرچین گذرد دست قهرت شکش
 (47) زهی فکنده نهیب عقاب فرمانت
 (48) دو کون را چو نقط کرده پایمال توحق
 (49) شکست میرسد از نام دلکشات محضم
 (50) دو چیز نیست که نیست از دلیل مستغنی
 (51) یکی طلوع خور از بهر روشنائی دهر
 (52) پی نمودن آثار مهر و کینه تست
 (53) ز صور میر سد اموات راحیات مکر
 (54) کسی که شرع بودید از طریق کفر گذشت
 (55) قضا حیلۀ این کون را مهر توداد
 (56) اگر نه مهر تو بودی سبب نبودی مهر
 (57) بدوستی تو بر پاست پیکر هستی
 (58) بدوستان تو راز زمانه نیست عجب
 (59) خطر نیافته مطلق ز آتش دوزخ
 (60) کتابه ایست بطاق خورنق از بهرام
 (61) ز فیض شاه نجف عفو میشود کهنش
 (62) اگر که هست ز کفار نیست قابل حشر
 (63) بلند قدر شما چاره کن و مکن دار
 (64) مَم ز محنت ایام بادل محزون
 (65) نیافته مزه جام وصل و بزم نشاط
 (66) میان قومیم افتاده گزنهایت نقص
- تضای هر چه نه مقدر کس باو مقدر
 اگر میان بکمر بستگیش بندد مور
 عجب اگر نشودت ز برهن مستور
 ز هوش می برد ازیم همچوت فغفور
 باز چرخ مهابت چو باز بر عصفور
 چو کرده نام تو بر صفحه ازل مسطور
 علی بهر چه رسد جزم میکند مکسور
 باین دلیل که هم روشن است و هم مشهور
 دوم تسلسل آلت برای دور دهور
 که دور بعد فنا میکند بنای نشور
 برده مژده فیض تو میدهد دم صور
 باقتدای تو کرد از پل صراط عبور
 حریم قدسی از آن عقد شد سراچه سور
 ذ کور را بانا و اناث را بذکور
 زمانه را توئی از عین دوستی منظور
 چه عیب قصد رقیان ز عاشقان غیور
 دمی که کرده درو فکر رحمت تو ظهور
 که در فضای نجف مرده که دارد کور
 نجات مید هدش از دنا ظلم کفور
 میان زمره اسلام میشود محشور
 بدست محنت ایام این چنین مههور
 مَم ز کثرت آلام بادل مهجور
 ندیده امنیت ملک امن و کنج حضور
 ره کمال در ایشان بود دلیل قصور

⁴⁴ olacaktır. به پیش : نه پیش

⁶⁰ olacaktır هست که هست : نیست که نیست

⁶² olacaktır اگر چه هست ز کفار و نیست : اگر که هست ز کفار نیست

- (67) نیند طالب سوز درون وذوق سخن
 چونان همین پی بان بسته انددل به تنور
 بجای کار عصای کلیم و آتش طور
 یکی بعیب کند ظن انک مسحور
 نشسته شعله ذوقم زسینه محرور
 زلفل ارفکنم تخم میدهد کافور
 که بهر نظم برآرم لالی منشور
 زغصه فلك بحر کون پرشروشور
 نمیتوان بکف آورد ز اختلاف محور
 بساحلی کش ازین ورطه فساد و قفور
 فروغ صبح رسان در دل شب دیجور
 تدارک غم ما کن که نیستیم صبور
 احاطه همه خلق جهان کند جمهور
 رسد همیشه دلرا مسرت موفور
- (68) نماید از قلم تیره نظم دلسوزم
 یکی بخنده زند طعن شاعر مجنون
 زبسکه آب دهانت زدند از هر سو
 بمزرع دل تیره چو خاک هند کنون
 کههی رهی سوی بحر سخن ا کر جویم
 هزار بحر سرشکم ز دیده میریزد
 دری که قابل نظم است و قابل مدحت
 شها فضولی درمانده را ز راه کرم
 بروز چون شب او آفتاب رفته برآر
 گرفتم آنکه ترا صبر هست بر بیداد
 امید هست که تا بحر حیرت کرم
 ز لطف بی عدد و التفات یحد تو

YİNE FUZULİ'NİN

- 1 — Sabah vakti lâ'l renkli şarab ile dolu billûr kadeh ara. (کاس) ile vasedilen kevserin havasını onda bul. (سراجها کافور)
- 2 — İç âlemin safasını tesbih düğümünden arama. Zira o zevkin menşe'i üzüm tanesi değildir.
- 3 — Âciz bir sarhoşun yakarışı, gurur ile secdeye kapanan bir fakîhin namazından daha makbuldür.
- 4 — Meyhane bahçeleri (cennetleri) gılmana benziyen sâkiler ve hurî gibi dilberlerle süslenmiş bir cennettir.
- 5 — Zâhid meyhaneye meyletmezse ne çıkar? Kâfirin cennetten uzaklığı istib'ad edilmez (uzak bir ihtimal sayılmaz).
- 6 — Şarap kadehinin etrafında bu renkli ve gönül açan ibâreyi güzel bir yazı ile yazılmış gördüm:
- 7 — «Ey akıllıktan hiç bir zevk almayıp akşam sabah bazan mest, bazan mahmur olan insan,

8 — Beğenilmiyea bir yolda ne koşup duruyorsun; kimsenin işine yaramıyan bir çalışma içinde ömür geçiriyorsun.

9 — Bu yola gitme, gitme ki sevaba nail olamazsın. Çalışıp durma ki, bu işin hiç bir eciri yoktur.

10 — Şarap meclisini kadeh ve saz ile süsleyebiliyor musun? İşte o, zevkin sonu ve sürurun kemalidir.

11 — Fakat sen bu ikisini de bilmiyorsun. Zevk sarhoşluğu senin aklını öyle başından almış ki!..

12 — Şarabın mizacındaki keskinlik tabii bir keskinlik değildir. Tanburdan zuhur eden şey nağme değildir.

13 — Senden mahrum olduğu için şarabın içi yanıyor. Tanbur aczü fakrına (binevalık) ağlayıp inliyor.

14 — Başını Hüma kanadı ile süslemişsin; vücudunu samur kürk ile tezyin eyliyorsun.

15 — İnsan, nasıl sende insanlık alâmeti bulsun, zira sen vahşî hayvanların ve kuşların elbisesini giyip geziyorsun.

16 — Vahşî hayvanlar ve kuşlar âciz olduklarından sana tâbidirler. Sen onları zorla kendine can düşmanı etmişsin!

17 — Âciz bir kurt (ipek böceği) senin kulun olduğunu söyler; âciz bir arı senin hizmetine memur edilmiştir.

18 — Birisi düz renkli bir yapraktan binlerce renk vücuda getirir, diğeri hâlis zehirden temiz bir içki yapar.

19 — O iki hünerin kemali, seninle noksanlaşır. Öyle ki, onlardan insan nefret eder.

20 — Nasıl kurt senin kanını içmek istemesin. Arı nasıl seni sokmasın.

21 — Mezarlığa git; mezar kitabesi mezar hücresinin ağzından nederin sözler söylüyor, dinle!

22 — Mezarlarda yatan ölülere gurur ile bakıp onlardan müstağni kalma. Zira mezarlarda yatanlar sana kavuşmak istiyorlar.

23 — Varlıktan yokluğa kadar devam eden bir tulû emel (çok şeyler istemek) yolu vardır, bu uzak yolda sabah ve akşam birer konaktır.

24 — Yüz sene bu yolda gidip gelsen yine zaman ile bu menziller kat edilmez deme.

25 — Beşer nev'i, seneler ve aylar ipliğine dizilmiş tesbih tanelerine benzer.

26 — Gönlünü cehennemi düşünmekten bir an fariğ etme. Zira mum o bütün aydınlığı ateşe borçludur.

27 — Bugün güzellerle meyhanelerde zevk sürenler mahşer gününde huriler ve köşklere nail olamazlar.

28 — Bu gece muğların şarabını içme ki yarın seher vakti sakilelerin elinden (şarab-ı tahûr) içesin.

29 — Öyle iştmişim ki, Allahın emrini bir insan duydu mu hilâfına hareket ederse günahı mazeret kabul etmez.

30 — «Hata yolunu tut, korkma Rabbimiz günahları af eder» de-yip de heva ve hevesin uğrunda nefsini aldatma.

31 — Tutalım ki, kötü işinden dolayı muaheze edilmezsin ve temiz, af edilmiş bir halde cennet bağına girersin.

32 — Şerden başka bir şey düşünmediğin, fitneden başka bir şey sevmeydiğin için

33 — Rıdvan dahi senden bıkip usanmazsa hayret edilir, senin yüzünden cennet kasırları nasıl kusur bulmaz, bu da şaşılacak bir şeydir.

34 — Cenup ve şimalden esen rüzgârlar, sabah rüzgârı, garpten esen rüzgâr hep senin yaşamın için çalışıp duruyorlar.

35 — Fakat senin hayat parandan her işçiye ancak yaptığı iş kadar ücret gidiyor.

36 — Faidenin mecmuu ancak ziyan masrafından ibaret. İşçiden ancak aldığı ücretin karşılığı kadar faide geliyor.

37 — Elde edilmesi lâzım gelen meyva rüzgâr evindeki su kabarcığı gibi rüzgâra veriliyor; Bu mamûr ettiğin şeyi yine harap etmişsin demektir.

38 — İyi yaşamak için olur olmaz kimselere ihtiyaç arz etme. Yüzünü bütün işlerin kendisine raci olduğu zata çevir.

39 — Yüksek, en yüksek olan Ali ki, bütün ömründe herkesten üstünlük fermanı almıştır.

40 — Öyle bir şah ki, daha Davud'un mucizesi ve Zebûr'un dedikodusu ortada yokken onun güzel adı devrin virdi idi (daima dillerde doluyordu).

41 — Ruhların toplandığı yerde, daha o zikredilen toplantıda bulunanların cisimlerinden bir haber ortada yokken o anılıyordu.

42 — Meleklerle lâyük güzel huylar onun evsafında mevcuttur. Beşerî menkıbeler onun varlığında mahsurdur.

43 — Kimse için yapılması imkân dairesinde olmıyan işler onun için mümkündür. Kimsenin kudretinin erişemeyeceği işleri başarmak onun kudreti dahilindedir.

44 — Eğer karınca onun bendesi olup beline hizmet kemerini bağlarsa, (kadri o kadar yükselir ki o zaman) karıncanın önünde Süleyman hizmet kemerini bağlamalıdır.

45 — Şeriatinin ahkâmı Çin kıt'asına erişse, put, Brahmandan saklanır. Saklanmazsa hayret edilir.

46 — Eğer putları kıran kahır eli Çine varsa korkudan Fağfurun akli başından gidip put gibi kalır.

47 — Sen ne büyüksün ki, fermanının kartalının dehşeti, çarh şahinini, şahin serçeyi nasıl korkutursa öyle korkutmuştur.

48 — Hak, senin ismini ezel sahifesine yazdığı zaman iki âlemi noktalar gibi senin ayağının altına sermiştir.

49 — Senin gönül açan ismin düşmanı hezimeye uğrattır. *على* ne-reye gelirse muhakkak onu kesreder (*على*, harfi cerdir).

50 — İki şey vardır ki, vazih ve meşhur oldukları için delilden müstağnidir.

51 — Biri dünyanın aydınlanması için güneşin doğması. İkincisi de dünyanın dönmesinin devamı için senin âl ve evlâdının neslinin devamı.

52 — Senin kininin sonundaki şefkatinin eserlerini göstermek tir ki, devr, fena bulduktan sonra kıyameti vücuda getiriyor.

53 — Sur sesinden ölümlere hayat geliyor. Galiba surun sesi ölüye senin feyzinin müjdesini veriyor.

54 — Senin şeriatini gören küfür yolundan vazgeçti. Sana tâbi olarak sırat köprüsünden geçti.

55 — Kaza-i İllâhî bu tekevvün güzelini senin sevginle (senin nikâhın-la) verdi. Bu nikâh münasebetiyle mukaddes harim düğün sarayı oldu.

56 — Senin sevgin (nikâhın) olmasaydı erkeklerin kadınlara kadınların erkeklere nikâh edilmelerine bir sebep olmazdı.

57 — Varlık vücudu senin sevginle ayakta duruyor. Zamanenin mahzı muhabbet diye kasedtiği varlık sensin.

58 — Senin dostların zamane sırrını elde etmişlerse hiç şaşılacak şey değildir. Kıskaç âşıkların rakiplere kastetmeleri ayıp olur mu?

59 — Kendisinde bir an senin merhametinin düşüncesi zuhur eden insan cehennem ateşinden asla azap duymaz.

60 — Havernak kasrı üzerinde Bəhramdan kalma bir kitabe vardır: «Necf fezasında mezarı olan bir ölünün

61 — Necf şahının (Hzreti Ali) feyzi ile günahı af edilir. Allah onu küfürlerinden kurtarır.

62 — Mahşerin kabul edemeyeceği kâfirlerden dahi olsa (senin yüzün suyu hürmetine) islâm arasını haşr edilir.

63 — Ey kadri büyük padişah: Bir çare kıl. Beni eyyamın mihnet elinde böyle kahredilmiş bırakma.

64 — Eyyamın mihneti ile gönlüm mahzun, elemelerin çokluğundan yüreğim hicranlı !...

65 — Visal kadehinin mezesini, zevk ve sürurun bezmini tatmamış, hayatında emniyet ve rahat köşesi görmemiş bir insanım.

66 — Aralarına düştüğüm insanlar, o derece aşağılık insanlar ki, kemal yolu onlar indinde kusura delildir.

67 — İçden yanmak, şiir zevkine ermek istemezler. Yalnız ekmek ve fırına gönül bağlamışlar.

68 — Siyah kaleimden çıkan gönül yakıcı şiirim, halka Musa'nın asâsı ile Tur dağının tesirini yapıyor.

69 — Birisi mecnun şairle alay eder, onu ta'n eder; bir diğeri sen, büyülenmişsin diyerek onu takip eder.

70 — Her taraftan bana o kadar tükürdüler ki, nihayet yanan göğsümde zevkimin meş'alesi söndü.

71 — Mükedder (karanlık) gönlümün Hind toprağına benzeyen tarlasına biber eksem kâfur yetişir.

72 — Bazan nâzm haline getirmek için mensûr inciler bulmak re şiir denizine yol ararsam

73 — Fırtınalı deniz gibi çoşkun dalgalı feleğin kederi gözlerimden binlerce göz yaşı denizi döker.

74 — Bu dalgalı denizde nazm için elverişli ve medh için uygun bir inci elde etmek mümkün değildir.

75 — Ey şah, âciz Fuzulî'yi kerem edip bu fesat ve yeis felâketinden bir şelâmet sahiline eriştir.

76 — Onun geceye benzeyen gündüzünden üful eden güneşi tekrar yükselt. Karanlık gecenin içinde ona sabah ışığını nasip et!

77 — Farzedelim ki sen zulme karşı sabırlısın. Bizim ıztırabımıza bir çare bul, biz sabırlı değiliz.

78 — Senin lûtf ve kereminin hayret denizi bütün cihan halkını ihata ettikçe

79 — Sayısız lûtfun ve hadsiz iltifatın kalbime daima bol bol sevinç ihсан etsin!